

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 146/09-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 21. mája 2009 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. F. L., CSc., B., zastúpeného advokátom JUDr. S. J., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia jeho základných práv zaručených čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základného práva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom a rozsudkom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 77/04, postupom a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 439/05 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. júna 2008 vydaným v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 152/2007 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. F. L., CSc., o d m i e t a.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. júla 2007 doručená sťažnosť Ing. F. L., CSc., B. (ďalej len „sťažovateľ“), pre namietané porušenie

jeho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov konania zaručeného čl. 47 ods. 3 ústavy, základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a základného práva vlastníť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru a čl. 12 ods. 1 ústavy postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 77/04 a rozsudkom z 2. mája 2005 vydaným v tomto konaní, ako aj postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 439/05 a rozsudkom z 22. marca 2007 vydaným v tomto konaní. Sťažovateľ doručil ústavnému súdu 12. septembra 2008 zmenu sťažnostného návrhu, v ktorej za porušovateľa už uvedených základných práv označil aj Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pre jeho uznesenie z 30. júna 2008 vydané v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 152/2007.

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že 13. septembra 1999 podal na Okresnom súde Bratislava II návrh na vykonanie exekúcie na vymoženie sumy 797 840,70 Sk s 0,5 % úrokom od 14. septembra 1999 do zaplatenia. Exekučné konanie bolo vedené pod sp. zn. Er 2845/99. Po márnom uplynutí zákonnej lehoty na vydanie poverenia na vykonanie exekúcie sťažovateľ urgoval súd o vydanie poverenia svojím podaním z 11. novembra 1999. Sťažovateľ podal 22. februára 2002 sťažnosť na priet'ahy v konaní predsedovi Okresného súdu Bratislava II. Odpoveď bola sťažovateľovi doručená 3. apríla 2002, v ktorej predseda súdu sťažnosť uznal za dôvodnú. Aj napriek tomu Okresný súd Bratislava II vydal poverenie na vykonanie exekúcie až 16. decembra 2003. Od 9. novembra 1999, keď uplynula primeraná lehota na vydanie poverenia na vykonanie exekúcie, do 16. decembra 2003, keď súd poverenie na vykonanie exekúcie vydal, uplynuli 4 roky a 37 dní. Podľa sťažovateľa *„počas doby nečinnosti Okresného súdu sa P. Š. ako ručiteľ ... zbavil svojho majetku a to konkrétne v roku 2002, t. j. tri roky po začatí exekučného konania. Tento majetok bol tvorený nehnuteľnosťou ...“* a *„plne postačoval na uspokojenie*

mojej pohľadávky“. Sťažovateľ tvrdí, že *„po predaji citovanej nehnuteľnosti žiaden z povinných nevlastní žiaden majetok“*.

Sťažovateľ 7. februára 2003 podal na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon o zodpovednosti za škodu“) návrh na predbežné prerokovanie svojho nároku na náhradu škody, ktorá mu vznikla nečinnosťou Okresného súdu Bratislava II v uvedenom exekučnom konaní. Pretože ministerstvo spravodlivosti na jeho návrh nijakým spôsobom nereagovalo, sťažovateľ podal 1. októbra 2003 na Okresnom súde Bratislava I žalobu o náhradu škody v sume 797 840,70 Sk s príslušenstvom proti Slovenskej republike zastúpenej ministerstvom spravodlivosti. Okresný súd Bratislava I postúpil jeho žalobu z dôvodu vecnej príslušnosti 24. októbra 2003 Okresnému súdu Bratislava II. Keďže všetci sudcovia tohto súdu vyslovili vo veci zaujatosť, bola žaloba po rozhodnutí krajského súdu pridelená na prerokovanie a rozhodnutie okresnému súdu, ktorý rozsudkom č. k. 7 C 77/04-62 z 2. mája 2005 žalobu zamietol.

Okresný súd odôvodnil rozhodnutie konštatovaním, že *„prieťah v súdnom konaní nie je nesprávny úradný postup podľa § 18 zákona č. 58/1969 Zb.“*. Podľa názoru okresného súdu *„napriek tomu, že došlo v uvedenom konaní k nečinnosti súdu, nemôže mať táto skutočnosť za následok, že namiesto pôvodne žalovaného subjektu, teda povinného v exekučnom konaní, má navrhovateľovi plniť štát, nakoľko žiadny právny predpis v danom prípade nepresúva túto povinnosť automaticky na štát“*. Okresný súd tiež dôvodil tým, že v konaní o náhradu škody podľa zákona o zodpovednosti za škodu je potrebné *„takisto preukázať vznik škody a príčinnej súvislosti medzi týmito dvomi predpokladmi vzniku zodpovednosti za škodu“*, a v tejto súvislosti uviedol, že predmetné exekučné konanie *„nebolo doposiaľ ... ukončené“*.

Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie, v ktorom vyjadril nesúhlas s právnym názorom okresného súdu o povahe nečinnosti z pohľadu ponímania nesprávneho úradného postupu podľa zákona o zodpovednosti za škodu. Ďalej argumentoval tvrdením, že *„spoločnosť I. existuje len právne, ale je bezmajetná, rovnako*

ako i Ing. Š., ktorý previedol majetok, t. č. je už insolventný a exekúcia je možná len voči ručiteľovi, ale i voči tomuto sa vedú od roku 1993 viaceré exekučné konania“. Sťažovateľ zastával názor, podľa ktorého *„súd prvého stupňa v dôvodoch napadnutého rozsudku neuviedol, že zistil vznik škody a ani sa nevyjadril k príčinnej súvislosti medzi vznikom tejto škody a správaním sa odporcu a to i napriek tomu, že súdu prvého stupňa predložil dôkaz o tom, že počas nečinnosti odporcu v roku 2002, t. j. tri roky po začatí exekučného konania sa povinný dokonca dobromyseľne zbavil majetku kúpnopredajnou zmluvou; pričom tento majetok by postačoval na uspokojenie vymáhanej pohľadávky“.* Tým bol podľa sťažovateľa preukázaný vznik škody i príčinná súvislosť, ako aj ďalšie podmienky na priznanie nároku na náhradu škody.

Krajský súd rozsudkom č. k. 9 Co 439/05-88 z 22. marca 2007 rozsudok prvostupňového súdu potvrdil. Svoje rozhodnutie zdôvodnil tým, že hoci *„znaky nesprávneho úradného postupu má aj nečinnosť štátneho orgánu alebo jeho činnosť, ktorá nie je vykonaná v stanovenej lehote alebo v lehote, ktorá zodpovedá právu na prejednanie veci bez zbytočných prieťahov“*, nemohol okresný súd sťažovateľovi priznať nárok na náhradu škody, pretože *„v predmetnej veci nebola splnená podmienka príčinnej súvislosti medzi nesprávnym úradným postupom a vznikom škody“*. Zdôraznil, že *„samotné prieťahy v konaní nie sú škodnou udalosťou, pre ktoré by mohol rozhodnúť všeobecný súd podľa zák. č. 58/1969 Zb.“*. Krajský súd tiež podčiarkol, že *„exekučné konanie doteraz nebolo skončené a preto ani nie je známe jeho rozhodnutie, to znamená, že nie je ani známe, či nárok uplatnený v tejto veci nebude zhojený s výsledkami exekučného konania“*.

Rozsudok odvolacieho súdu napadol sťažovateľ dovolaním, ktoré zdôvodnil odňatím možnosti konať pred súdom podľa § 237 písm. f) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“) v spojení s inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci podľa § 241 ods. 2 písm. b) OSP. Sťažovateľ tvrdil, že *„ak odvolací súd došiel k iným právnym záverom ..., mal zrušiť prvostupňový rozsudok a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a dokazovanie. Svojim postupom mu odvolací súd odňal možnosť konať pred súdom, nakoľko v odvolacom konaní už nemohol predkladať nové dôkazy.“* Podľa názoru sťažovateľa bola v napadnutom konaní porušená zásada rovnosti zbraní, pretože na pojednávaní odvolacieho súdu mu bolo krátkou cestou doručené

vyjadrenie odporcu, „a teda nemal žiadnu príležitosť pripraviť sa na pojednávanie so zvážením tohto podania a zaujať k nemu stanovisko a ani si ho v potrebnom rozsahu preštudovať. V citovanom vyjadrení ... sa žalovaný odvoláva na svoje vyjadrenia zo 4.10.2005, ani toto podanie mu nebolo nikdy doručené.“.

Najvyšší súd uznesením z 30. júna 2008 vydaným v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 152/07 rozhodol tak, že dovolanie sťažovateľ odmietol. Dovolacie námietky zhodnotil ako námietky iných väd konania podľa § 241 ods. 2 písm. b) OSP, a nie ako námietku odňatia možnosti konať pred súdom podľa § 237 písm. f) OSP. K vade podľa § 241 ods. 2 písm. b) OSP „dovolací súd môže prihliadnuť len za podmienky prípustnosti dovolania; nejde ale o postup, ktorým by bola žalobcovi odňatá možnosť konať pred súdom“.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľ argumentuje tým, že odvolací súd vo svojom rozsudku „zmenil skutkové zistenia prvostupňového súdu v časti nesprávneho úradného postupu a konštatoval, že nečinnosť štátneho orgánu, t. j. i prietahy v súdnom konaní sú nesprávnym úradným postupom. Preto v exekučnom konaní Okresného súdu Bratislava II sp. zn. Er 2845/99 k nesprávnemu úradnému postupu došlo. ... Odvolací súd ale potvrdil názor súdu prvého stupňa, podľa ktorého mi škoda nevznikla, pretože exekučné konanie nebolo doposiaľ ukončené a preto nie je známe, či nárok uplatnený vo veci nebude zhojený výsledkom exekučného konania. K znehodnoteniu bonity mojej pohľadávky znížením jej vymožitelnosti odvolací súd nezaujal stanovisko.“.

Sťažovateľ ďalej uviedol, že „v konaní pred všeobecnými súdmi došlo k porušeniu základných práv a slobôd a skutkové a právne závery všeobecných súdov sú neodôvodnené a arbitrárne ... Krajský súd v Bratislave sa nestotožnil s dôvodmi, pre ktoré okresný súd zamietol podanú žalobu. Napriek tomu prvostupňové rozhodnutie potvrdil, pretože dospel k záveru, že škoda nevznikla. Svojím postupom mi odňal možnosť konať pred súdom, pretože prvostupňový súd vôbec neskúmal, či škoda vznikla. Prvostupňový súd bol toho názoru, že je zbytočné škodu skúmať, pretože nečinnosť súdu nemožno považovať za nesprávny úradný postup a preto odpadá základný predpoklad – rozpor s právnymi predpismi v podobe nesprávneho úradného postupu. Pred krajským súdom sa dokazovanie

nevykonalo, preto ani nebolo možné zaobstarat' a doložit' dôkazy k vzniku škody. Odvolací súd preto mal zrušiť prvostupňové rozhodnutie a vec vrátiť na ďalšie konanie a doplnenie dokazovania. Svojím postupom spôsobil, že obe rozhodnutia, tak prvostupňové ako aj druhostupňové sú arbitrárne a neodôvodnené ...“.

Porušenie zásady rovnosti zbraní bolo podľa sťažovateľa spôsobené tým, že „súd prvého stupňa fakticky označil moju žalobu za zmätočnú tvrdením, podľa ktorého skutkový stav podľa mojej žaloby, rieši iný právny predpis, pričom návrh v takejto veci sa týka iného okruhu účastníkov na strane odporcov ... Odvolací súd síce uvedený názor súdu prvého stupňa nepotvrdil, tento záver však viedol k zamietnutiu mojej žaloby v prvostupňovom konaní. Pretože takéto tvrdenie žiaden účastník nevyslovil, jeho vyslovením súd prvého stupňa neprípustne pomohol žalovanému.“.

Porušenie základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy sťažovateľ vidí v tom, že „pokiaľ súdy oboch stupňoch nevenovali pozornosť mojej majetkovej ujme tak, ako ju definuje exekučný poriadok a pokiaľ odvolací súd nezaujal žiadne stanovisko k znehodnoteniu mojej pohľadávky, ktorým som majetkovú ujmu v zmysle exekučného poriadku poukázal, potom došlo k porušeniu môjho práva vyjadriť sa k meritu veci a navrhovať k nemu dôkazy. Týmto spôsobom mi bola odňatá možnosť konať pred súdom.“.

Sťažovateľ tiež poukázal na doručenie vyjadrenia odporcu na pojednávaní krajského súdu 22. marca 2007, pričom dôvodil, že „nemal žiadnu príležitosť pripraviť sa na pojednávanie so zvážením tohto podania. V citovanom vyjadrení sa ale žalovaný odvoláva na svoje vyjadrenie z 4.10.2005. To mi nebolo nikdy doručené. Domnievam sa, že mi patrí právo vyjadrenia ku každému dôkazu, ktorý je založený v spise. Nemožnosťou zaujať stanovisko k vyjadreniam odporcu mi preto bola odňatá možnosť konať pred súdom.“.

V odôvodnení zmeny sťažnostného návrhu doručenej ústavnému súdu 12. septembra 2008 sťažovateľ vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu z 30. júna 2008 zhodnotil odmietnutie dovolania podaného proti predmetnému rozsudku krajského súdu

ako nesprávne. V tejto súvislosti poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu v inej veci (sp. zn. 1 Cdo 161/2006).

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd v náleze vyslovil:

„Základné právo sťažovateľa, a to právo na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy SR, ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na rovnosť účastníkov konania v zmysle čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a práva na vyjadrenie sa k vykonaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a čl. 20 ods. 1 na ochranu vlastníctva v spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných a základných slobôd na pokojné užívanie majetku a čl. 12 ods. 1 Ústavy SR na neodňateľnosť, nescudziteľnosť, nepremlčateľnosť a nezrušiteľnosť základných práv a slobôd bolo porušené postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 152/2007, postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 9Co 439/05 a postupom Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 7C 77/04.

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 152/2007 zo dňa 30.06.2008 sa zrušuje.

Rozsudok Krajského súdu sp. zn. 9Co 439/05 zo dňa 22.3.2007 sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.

Rozsudok Okresného súdu v Bratislave III sp. zn. 7C 77/2004 zo dňa 02.05.2005 sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.

Podľa § 36 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu priznáva sa sťažovateľovi náhrada trov právneho zastúpenia splatná do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu na účet právneho zástupcu sťažovateľa JUDr. S. J.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom ...

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd

právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

K časti sťažnosti, v ktorej sťažovateľ navrhol vyslovenie porušenia označených základných práv rozsudkom okresného súdu č. k. 7 C 77/2004-62 z 2. mája 2005, ústavný súd uvádza, že z čl. 127 ods. 1 ústavy preň vyplýva povinnosť dôsledného uplatňovania princípu subsidiarity. Tento princíp vylučuje právomoc ústavného súdu na poskytovanie ochrany tam uvedeným základným a iným právam sťažovateľov v prípade, ak ochranu poskytuje iný súd. Proti rozsudku okresného súdu mal sťažovateľ právo podať odvolanie ako riadny opravný prostriedok, a teda ochranu ním označeným základným právam poskytoval krajský súd pri preskúmaní prvostupňového rozsudku na základe podaného odvolania. Preto ústavný súd v tejto časti musel sťažnosť sťažovateľa odmietnuť pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

K rovnakému záveru ústavný súd dospel, aj pokiaľ ide o tú časť predloženej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ namietal ústavnú súladnosť rozsudku krajského súdu č. k. 9 Co 439/05-88 z 22. marca 2007. Sťažovateľ prípustnosť dovolania podaného proti uvedenému rozsudku odôvodnil odňatím možnosti konať pred súdom podľa § 237 písm. f) OSP. Ustanovenie § 237 OSP systematicky zaradené vo štvrtnej časti tretej hlavy Občianskeho súdneho poriadku upravujúcej dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok uvádza dovolacie dôvody, ktorých existenciu ak dovolací súd z okolností posudzovaného prípadu zistí, musí dovolanie považovať za prípustné a meritórne o ňom rozhodnúť. Podľa uvodzovacej vety § 237 OSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa v postupe alebo rozhodnutí odvolacieho súdu vyskytla niektorá z tam uvedených väd. Žiadne ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku pritom nevyklučuje prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým bolo odvolanie proti prvostupňovému rozhodnutiu odmietnuté ako oneskorene podané.

Ústavný súd je preto toho názoru, že v okolnostiach prípadu sťažovateľa poskytol ním označeným základným právam ochranu iný súd, a to najvyšší súd ako súd dovolací.

Dovolanie z dôvodu uvedeného v § 237 písm. f) OSP totiž ústavný súd považuje za účinný právny prostriedok nápravy porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 i podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (právo účastníka vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom) (II. ÚS 31/00, II. ÚS 102/04). Táto okolnosť vzhľadom na princíp subsidiarity vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy vylučuje právomoc ústavného súdu meritórne konať a rozhodovať o uplatnených námietkach porušenia označených základných práv. Z tohto dôvodu ústavný súd sťažnosť aj v časti namietajúcej rozsudok krajského súdu ako súdu odvolacieho odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci.

Pokiaľ ide o tú časť predloženej sťažnosti, ktorou sťažovateľ napáda uznesenie najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho z 30. júna 2008 vydané v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 152/2007, ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej o zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). Úloha ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní návrhu teda nespočíva v tom, aby určil, či preskúmanie veci predloženej navrhovateľom odhalí existenciu porušenia niektorého z práv alebo slobôd zaručených ústavou, ale spočíva len v tom, aby určil, či toto preskúmanie vylúči akúkoľvek možnosť existencie takéhoto porušenia. Ústavný súd teda môže pri predbežnom prerokovaní odmietnuť taký návrh, ktorý sa na prvý pohľad a bez najmenej pochybnosti javí ako neopodstatnený (I. ÚS 4/00).

Dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť je absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

Sťažovateľovou námietkou zásadného významu smerujúcou voči dovolaciemu rozhodnutiu najvyššieho súdu bolo tvrdenie, že dovolací súd nenapravil vady odvolacieho

konania. Tie mali spočívať v tom, že odvolací súd zmenil právne hodnotenie skutočností tvoriacich základ pre rozhodnutie súdu prvého stupňa a následne bez toho, aby sťažovateľovi ako účastníkovi konania umožnil vyjadriť sa k právnemu posúdeniu veci, rozsudok okresného súdu potvrdil. Podľa názoru sťažovateľa krajský súd mal prvostupňový rozsudok zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie okresnému súdu na doplnenie dokazovania tak, aby v tomto konaní boli zabezpečené všetky práva sťažovateľa ako účastníka konania na vyjadrenie sa ku skutočnostiam tvoriacim základ pre rozhodnutie vo veci samej. Vzhľadom na charakter uvedenej námietky sa ústavný súd musel zaoberať nielen dovolacím rozhodnutím najvyššieho súdu, ale aj odvolacím rozhodnutím i jemu predchádzajúcim postupom krajského súdu a postupom a rozhodnutím okresného súdu ako súdu prvého stupňa, a to napriek odmietnutiu sťažnosti sťažovateľa v časti napádajúcej práve prvostupňový a druhostupňový rozsudok.

Ústavný súd už vo svojej judikatúre viackrát zaradil požiadavku dvojinštančnosti konania medzi ústavno-procesné zásady (II. ÚS 195/06, III. ÚS 239/08), z čoho vyplýva aj to, že ak v podmienkach konkrétneho súdneho konania porušenie tejto zásady ústavný súd zistí, potom je založená jeho právomoc vysloviť porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, prípadne aj základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom a základného práva na rovnosť účastníkov konania.

Dvojinštančnosť súdneho konania sa okrem iného premieta aj do práva účastníka konania atakovať riadnym opravným prostriedkom prípadnú nezákonnosť prvostupňovej fázy konania v procese dokazovania [§ 205 ods. 2 písm. c) OSP], rovnako tak i napádať správnosť právneho hodnotenia skutkového stavu veci zisteného súdom prvého stupňa [§ 205 ods. 2 písm. f) OSP].

V predmetnom konaní všeobecné sudy rozhodovali o nároku sťažovateľa na náhradu škody. Priznanie tohto nároku štandardne vyžaduje kumulatívne splnenie troch podmienok, a to protiprávneho konania, vzniku škody a príčinného vzťahu medzi protiprávnym konaním a vzniknutou škodou. Na zistenie splnenia uvedených troch podmienok musí byť zamerané dokazovanie v konaní o náhrade škody, a preto účastníkovi takého konania musia konajúce sudy vytvoriť potrebný priestor na uplatňovanie jeho práv v procese dokazovania tak,

aby mohol uniesť dôkazné bremeno týkajúce sa všetkých troch hmotnoprávných podmienok priznania nároku na náhradu škody.

Berúc do úvahy okolnosti sťažovateľovho prípadu i jeho sťažnostné námietky ústavný súd konštatuje, že porušenie dvojinštančnosti konania v postupe krajského súdu by mohol signalizovať taký postup, keď by prvostupňový súd po zistení nesplnenia jednej z troch základných hmotnoprávných podmienok vzniku nároku na náhradu škody (podmienka protiprávneho konania) nevykonal dokazovanie týkajúce sa ďalších dvoch podmienok (podmienka vzniku škody a podmienka existencie príčinnej súvislosti), a následne by odvolací súd síce dospel k záveru o splnení podmienky protiprávnosti konania, ale z dôvodu nesplnenia niektorej z uvedených ďalších dvoch podmienok, ktoré by bolo zistené bez procesnej súčinnosti s účastníkom konania, by prvostupňové rozhodnutie potvrdil. V uvedenom prípade by prvostupňovému súdu z pohľadu rešpektovania procesných práv účastníka konania pri dokazovaní nebolo možné nič vyčítať vzhľadom na to, že akékoľvek skutkové zistenia o ďalších dvoch podmienkach na vznik nároku na náhradu škody by účastníkovi konania aj tak nemohli privodiť iné rozhodnutie (§ 120 ods. 1 druhá veta OSP). Avšak potvrdzujúce rozhodnutie odvolacieho súdu vychádzajúce zo splnenia podmienky protiprávneho konania a opreté o zistenie nesplnenia niektorej z ďalších dvoch podmienok potrebných na vznik nároku na náhradu škody by vo svojej podstate znamenalo, že účastník konania sa nemohol vyjadriť ku skutočnostiam týkajúcim sa uvedených ďalších dvoch podmienok vzniku nároku na náhradu škody, a tým aj relevantným na rozhodnutie vo veci samej. Naznačený postup by sa vyznačoval procesnou vadnosťou a zakladal by zjavne i dovolací dôvod podľa § 237 písm. f) OSP, preto by bolo úlohou dovolacieho súdu takýto nedostatok napraviť.

Z tvrdení sťažovateľa obsiahnutých v sťažnosti, ale aj z jej príloh však ústavný súd zistil, že okresný súd ako súd prvého stupňa nijako nezabránil sťažovateľovi tvrdiť vznik škody a príčinnú súvislosť medzi nesprávnym úradným postupom a škodou, teda tvrdiť existenciu ďalších dvoch podmienok vzniku nároku na náhradu škody, ani mu nezabránil predkladať dôkazy na podporu týchto tvrdení. Vyplýva to dokonca i z vyjadrení samotného sťažovateľa obsiahnutých v predloženej sťažnosti, keď v bode III jej odôvodnenia uvádza názor, že v konaní pred okresným súdom „*preukázal, že povinný P. Š. ... tri roky po začatí*

exekučného konania, sa zbavil svojho majetku – nehnuteľnosti ... Tento majetok plne postačoval na uspokojenie mojej pohľadávky.“. Z odôvodnenia rozsudku krajského súdu ústavný súd tiež zistil, že sťažovateľ v odvolaní proti prvostupňovému rozsudku tvrdil unesenie dôkazného bremena v prvostupňovej fáze konania týkajúceho sa predaja nehnuteľnosti povinným v exekučnom konaní. Z toho vyvodil, že „preukázal vznik škody, ktorá spočíva v znehodnotení jeho pohľadávky na pohľadávku nevymožiteľnú. Tým je preukázané, že táto škoda je v príčinnej súvislosti s nečinnosťou súdu ...“.

Už uvedené, ale i ďalšie dôkazy (napr. znalecký posudok Ing. F. D. č. 45/99 z 28. februára 1999, súvisiaci exekučný spis okresného súdu Okresného súdu Bratislava II) predložené, resp. navrhnuté sťažovateľom naznačujú, že jeho tvrdenia o vzniku škody a príčinnej súvislosti medzi nesprávnym úradným postupom a škodou nezostali v procese dokazovania pred okresným súdom týmto súdom opomenuté. Dôkazom toho je aj skutočnosť, že odvolaciemu súdu poskytovali dostatočný podklad na to, aby bez vykonania dokazovania mohol o podanom odvolaní rozhodnúť.

Možno tak uzavrieť, že i napriek zmene právneho hodnotenia jednej z hmotnoprávných podmienok vzniku nároku na náhradu škody krajským súdom (nesprávny úradný postup ako protiprávne konanie), tento neporušil požiadavku dvojinštančnosti predmetného súdneho konania, pretože svoj potvrdzujúci rozsudok založil na hodnotení dôkazov týkajúcich sa ďalších dvoch podmienok uvedeného nároku (škoda a príčinná súvislosť), ktoré boli navrhnuté a vykonané už v prvostupňovej fáze konania. Nemožno súhlasiť s názorom sťažovateľa, že krajský súd „zmenil skutkové zistenie súdu prvého stupňa“. Zmena sa týkala právneho posúdenia skutkového stavu zisteného už súdom prvého stupňa v riadne vykonanom dokazovaní. Sťažovateľovi ako účastníkovi konania tak nebola odňatá možnosť navrhovať dôkazy na podporu svojich tvrdení ani sa vyjadriť k vykonaným dôkazom. Vzhľadom na to nemožno pripustiť ani možnosť pochybenia najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho pri rozhodovaní o dovolaní sťažovateľa, pretože jeho právny záver, že sťažovateľovi nebola odňatá možnosť konať pred súdom namietaným postupom a rozhodnutím odvolacieho súdu, bol správny.

Ústavný súd tak pri predbežnom prerokovaní nezistil žiadne skutočnosti signalizujúce prípadnú možnosť zistenia porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru v rámci meritórneho prerokovania časti sťažnosti smerujúcej proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu, a preto v tejto časti sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú. Vzhľadom na odôvodnenie námietok porušenia ďalších sťažovateľom označených práv dospel ústavný súd k rovnakému záveru, pokiaľ ide o namietané porušenie základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom (čl. 48 ods. 2 ústavy) i namietané porušenie základného práva na rovnosť účastníkov konania (čl. 47 ods. 3 ústavy).

Podľa sťažovateľa došlo k porušeniu požiadavky rovnosti zbraní, ale i ďalších v sťažnostnom petite označených základných práv aj tým, že krajský súd doručoval vyjadrenie protistrany sťažovateľovi priamo na pojednávaní 22. marca 2007. Ústavný súd k tomu dodáva, že samotný takýto postup nemožno kvalifikovať ako odňatie možnosti konať pred súdom. Sťažovateľovi ako účastníkovi konania nič nebránilo, aby v prípade, ak sa domnieval, že predmetné vyjadrenie môže mať zásadný vplyv na tvorbu úsudku a následné rozhodnutie odvolacieho súdu, požiadal krajský súd o odročenie pojednávania na preštudovanie vyjadrenia protistrany a zaujatie stanoviska k takému vyjadreniu.

K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru a čl. 12 ods. 1 ústavy ústavný súd poznamenáva, že všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavno-procesné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy. V opačnom prípade by ústavný súd bol opravnou inštanciou voči všeobecným súdom, a nie súdnym orgánom ochrany ústavnosti podľa čl. 124 ústavy v spojení s čl. 127 ods. 1 ústavy. Ústavný súd by takým postupom nahradzoval skutkové a právne závery v rozhodnutiach všeobecných súdov, ale bez toho, aby vykonal dokazovanie, ktoré je základným predpokladom na to, aby sa vytvoril skutkový základ rozhodnutí všeobecných súdov a jeho subsumpcia pod príslušné právne normy (obdobne napr. II. ÚS 71/07, III. ÚS 26/08). Keďže ústavný súd sťažnosť v časti pre namietané porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy

a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru označeným rozhodnutím najvyššieho súdu odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti, odmietnutie ďalšej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľ namietal porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, bolo už len nevyhnutným dôsledkom vyplývajúcim zo vzájomného vzťahu medzi právami hmotnoprávneho charakteru a ústavno-procesnými princípmi z perspektívy ich možného porušenia.

Ústavný súd považoval za potrebné vysporiadať sa v odôvodnení svojho rozhodnutia aj s argumentáciou sťažovateľa obsiahnutou v zmene sťažnostného návrhu doručeného ústavnému súdu 12. septembra 2008 a založeného na poukaze na rozhodnutie najvyššieho súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 1 Cdo 161/2006, ktoré sťažovateľ k svojej sťažnosti priložil. V tomto konaní bol dovolateľ úspešný s námietkou, že odvolací súd vychádzal pri rozhodovaní o podanom odvolaní *„z takej skutočnosti, ktorá žalovaným nebola tvrdená; ten nikdy neprezentoval vzťah kúpnej zmluvy a dohody o finančnom vysporiadaní ako zmenu záväzku nováciou, ale ako vzťah hlavného a zabezpečovacieho záväzku“*. Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí, ktorým zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu, dôvodil, že realizácia práva vyjadrovať sa ku tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa k právnym dôsledkom, ktoré z nich vyplývajú, *„je však znemožnená, ak odvolací súd zmení rozsudok súdu prvého stupňa vychádzajúc z iného právneho záveru, ktorý má svoj základ v skutočnosti, ktoré neboli žalobcom tvrdené a ani prvostupňový súd sa nimi vo svojom rozhodnutí nezaoberal a ku ktorým sa neúspešný účastník nevyjadroval, pretože k tomu nemal dôvod. Až z rozhodnutia odvolacieho súdu sa neúspešný účastník dozvie, že odvolací súd vyvodil svoj iný právny záver zo skutočností nikým netvrdených a prvostupňovým súdom nehodnotených. V tomto štádiu už nemá možnosť zaujímať k nim stanoviská, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie alebo aspoň spochybnenie a vyjadrovať sa aj k ich právnej relevantnosti vo vzťahu k predmetu konania. Znemožnenie realizácie procesných práv účastníka v takom prípade je prakticky dôsledkom nerešpektovania ústavného princípu dvojinštančnosti občianskeho súdneho konania odvolacím súdom, lebo účastníkovi konania odopiera možnosť prieskumu správnosti nových, poprípade z pohľadu súdu prvého stupňa dosiaľ bezvýznamných (z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom však rozhodujúcich) skutkových zistení.“*

Podľa názoru ústavného súdu právny záver v uvedenom rozhodnutí najvyššieho súdu je v súlade s právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto uznesení, ktorým sťažovateľovu sťažnosť odmieta pre jej zjavnú neopodstatnenosť. Ústavný súd zároveň konštatuje, že citovaný právny názor najvyššieho súdu nie je aplikovateľný na skutkové okolnosti sťažovateľovho prípadu. Dôvodom neaplikovateľnosti je už uvedená skutočnosť, že v konaní okresného súdu bolo sťažovateľovi umožnené predložiť všetky dôkazy, ktoré považoval za potrebné na podporu svojich tvrdení predložiť. Odvolací súd vo svojom potvrdzujúcom rozsudku nevychádzal zo skutočností, ktoré neboli predmetom dokazovania v prvostupňovej fáze konania. V kauze vedenej pod sp. zn. 1 Cdo 161/2006 však dovolateľ namietal postup odvolacieho súdu, ktorý pri svojom rozhodnutí o odvolaní vychádza z takej skutočnosti, ktorá v prvostupňovom konaní nebola tvrdená a nebola ani predmetom dokazovania.

Keďže ústavný súd sťažnosť odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v sťažnosti.

Už nad rámec odôvodnenia svojho rozhodnutia, ale v záujme dosiahnutia čo najväčšej miery naplnenia presvedčovacej funkcie odôvodnenia súdneho rozhodnutia (§ 157 ods. 2 druhá veta OSP) ústavný súd považuje za potrebné poukázať na potrebu rozlišovania procesného postavenia účastníka konania pri objasňovaní a zisťovaní skutkového stavu veci na jednej strane a procesnými možnosťami účastníka konania ovplyvňovať právne hodnotenie zisteného skutkového stavu konajúcim súdom na strane druhej. Kým procesná stránka účasti pri dokazovaní je takmer výlučne vyčerpaná procesnými právami účastníka konania smerujúcimi k objasneniu skutkovej stránky prerokúvanej kauzy, právne hodnotenie skutkového stavu je úlohou konajúceho súdu, čo plynie i z uplatňovania pravidla „iura novit curia“. Účastníkovi konania síce nemožno brániť vyjadrovať sa počas dokazovania k právnemu hodnoteniu prerokúvaného prípadu, Občiansky súdny poriadok však nepredpisuje konajúcemu súdu časovú ani obsahovú náplň realizácie práva účastníka vyjadriť sa k právnej stránke veci spôsobom porovnateľným s reguláciou pozície účastníka pri zisťovaní skutkového stavu veci. Procesno-právne normy výslovne dokonca neukladajú súdu povinnosť oboznámiť účastníka konania so svojím právnym hodnotením veci. Súd podľa ustanovenia § 100 ods. 1 tretej vety OSP v znení po novelizácii zákonom

č. 384/2008 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 15. októbra 2008, má právo, nie povinnosť uviesť účastníkom, ako sa na základe dovtedy tvrdených a preukazovaných skutočností javí právne posúdenie veci. V čase rozhodovania sťažovateľovej kauzy však Občiansky súdny poriadok takéto právo konajúcemu súdu ani nepriznával. Základom neúspechu sťažovateľa v konaní pred ústavným súdom tak bolo práve zamieňanie práv účastníka súdneho konania pri zisťovaní skutkového stavu veci a práv, ktorých využitím môže účastník namietať právne posúdenie veci konajúcim súdom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. mája 2009